

Uddrag af *Bellum Catilinae*

Sallust

42–41 f.Kr.

Indhold

1	Indledningen 1–5	2
2	Karakteristik af Catilina	4
3	Roms historie	5
3.1	Den gyldne begyndelse	5
3.2	Misundelse og hovmod begynder	6
3.3	Den tapre lyst til at vise sig	7
3.4	Et folk behøver litterære talenter for at blive berømt	8
3.5	Den højeste harmoni, begæret ganske lille	9
3.6	Fortuna begynder at rase	10
3.7	Lucius Sulla fik dårlige resultater	11
3.8	At begå uret blev at udfolde magt	12

1 Indledningen 1–5

Hver den der ønsker at hæve sig over sine medskabninger må af al evne stræbe efter ikke at gå livet igennem i ubemærkethed som dyrene, som naturen har tvunget til at krybe langs jorden som slaver af deres bug. 2. Men det er menneskenes styrke at vi har en sjæl og et legeme; sjælen må vi lyde, legemet kan vi byde over; hin har vi fælles med Guderne, dette med dyrene. 3. Derfor synes det mig rigtigst at søge ære og ry med forstandens, ikke kroppens styrke, og, eftersom selve det liv vi kan glæde os over er kort, at sikre os så varigt et minde som muligt. 4. Thi rigdom og skønhed er en usikker og skrøbelig herlighed, åndens magt er et herligt og udødeligt eje.

1

5. Men gennem lange tider var det et stridsemne blandt menneskene, om det i krigen er legemets kraft eller åndens styrke der er virksomst; 6. før man sætter noget iværk må man tænke, og har man tænkt må man umiddelbart gribe til handling. 7. Tanke og handling kan da ikke undvære hinanden, hver af dem behøver den andens bistand.

I de ældste tider var konger — thi det er det ældste navn på magthaverne i denne verden — da også af forskellig mening herom; nogle øvede forstanden, andre legemet; dengang var endnu menneskelivet uberørt af begær, enhver havde nok i sit eget. 2. Men efterat Kyros i Orienten, og Lakedaimonernes og Athenerne i Grækenland var begyndt at undertrykke bystater og folkeslag, at betragte lysten til at eje magt som en naturlig grund til at begynde krig, at mene at herskerens storhed måles på hans riges udstrækning, så lærte man omsider af vovelig erfaring og i praktisk politik, at i krig er det den klogeste der vinder. 3. Men havde nu konger og magthavere blot brugt deres forstand i freden ligeså godt som i krigen, vilde menneskenes kår have haft mere ligevægt og stadighed, man havde da ikke oplevet en så kaotisk udvikling, bestandig forandring og forvirring. 4. Thi magten fastholdes med lethed med de midler hvormed den oprindelig blev vundet. 5. Men når udholdenhed er afløst af driverliv, beskedenhed og retsind af vilkårlighed og tyranni, forvandles herskerens kår og karakter på én gang. 6. På den måde vil da magten altid gå fra en ringere til den der nu er den bedste. 7. Ja, alt hvad mennesker bedriver enten på landet, på havet eller i byen er betinget af forstandens herredømme.

2

8. Alligevel har mange mennesker ingen andre interesser end æde og søvn som var de kun her i tilværelsen som turister, uden dannelse og uddannelse. For dem er, i sandhed imod naturens orden, legemet det samme som livets glæder, sjælen en byrde. Om denslags er levende eller døde kommer i mine øjne ganske ud på ét; i begge tilfælde er deres lod ubemærkethed. 9. Men som jeg har sagt: først den synes mig at leve og at høste åndens afgrøder som med blikket rettet mod et mål søger ry for en ædel dåd eller et åndens værk.

Men nu viser naturen enhver hans særlige vej i den store rigdom af muligheder. Det er smukt at øve stordåd for fædrelandet, at tjene det med talens kunst er hellerikke at foragte; hæder kan vindes lige godt i krig eller i fred; mange er de der ved selv at handle eller ved at skrive om andres handlinger har høstet lov og ros. 2. Nu nyder ganskevisst de der skaber historie og de der skildrer den ikke samme ære; ikke destomindre, hævder jeg, hører det at skrive historie til de trælsomste opgaver: for det første fordi ordene skal holde mål med gerningerne; for det andet fordi de fleste læsere mener at når historikeren påpeger begåede fejl gør han det af nid og nag; og når han så beskriver de store historiske

3

skikkelser som helte, så tager læseren kun det for gode varer som han tror han sagtens selv kunde gøre, hvad der hæver sig derover, mener han må være løgn og digt.

3. Men i min pure ungdom følte jeg mig som så mange andre draget hen til det politiske liv, men dør bød mangt og meget mig imod. For det var ikke retsfølelse, uselviskhed og dygtighed, men kynisme, korrupsion og egoisme der trivedes dør. 4. Skønt mit hjerte, der endnu ikke kendte til svig, foragtede alt dette, blev min ungdommelige svaghed i det nedbrydende milieu fordærvet af ærgerrighed og blev stikkende i den; 5. og skønt jeg fornægtede de andres lave moral, gjorde jagten efter succes mig alligevel til et offer for selvsamme bagtalelse og personlige angreb som dem. Da så mit sind, efterat jeg havde udstået en ulykkelig og farlig tid, var faldet til ro, og jeg havde besluttet at holde mig langt borte fra politik i den tid jeg havde tilbage, var det som man kan forstå ikke min hensigt at bortøde min frihed i dovenskab og ørkesløshed, eller at tilbringe mit liv med at dyrke jorden og gå på jagt — det har man slaver til; 2. nej jeg besluttede nu at genoptage den syssel og interesse som dårlig ærgerrighed havde trukket mig bort fra, og at skrive udvalgte afsnit af det romerske folks historie, forsåvidt disse dele måtte være værd at mindes; så meget desmere som jeg nu er ubekymret af håb, frygt og politisk kævl. 3. Jeg vil derfor så sandfærdigt jeg kan og i korthed fremlægge historien om Catilinas kupforsøg; 4. thi denne politiske forbrydelse finder jeg har et stort krav på interesse, fordi der hør er tale om en hidtil ukendt forbrydelse og en hidtil ukendt fare. 5. Men før jeg begynder min fortælling må jeg først præsentere denne personlighed i få ord.

4

Lucius Catilina, der var af gammel anset slægt, ejede åndeligt som legemligt stor styrke, men en slet og afsporet karakter. 2. Fra hans pure ungdom var borgerkrig, mord, røverier og politisk uro hans lyst, og på det satte han sine evner ind i sin første manddom. 3. Legemligt tålte han sult, kulde og nattevågen mere end nogen kan fatte; 4. psykisk var han uden skrupler, lumsk, uberegnelig, og han var en fuldendt skuespiller; han begærede næstens gods, men forødte hensynsløst sit eget; hans lidenskaber var flammende; han savnede aldrig udtryk, men havde ingen overbevisning at udtrykke. 5. Hans umættelige higen var altid det umådelige, det fantastiske, det uopnåelige. 6. Efter Lucius Sullas tyranni havde en uhæmmet lyst til at tage magten i Rom grebet ham, og det bekymrede ham ikke med hvilke midler han skulde opnå den, blot han kunde rejse sig en trone. 7. Dag for dag hidsedes hans sjæl til større og større vildskab som følge af hans mangel på kapital og af hans bevidsthed om de forbrydelser han havde begået; begge dele havde han udviklet med de talenter jeg har omtalt ovenfor. 8. Forresten opmuntredes han af moralen i et korrump samfund, som hærgedes af to hinanden modstridende, men lige ødelæggende onder, ødselshed og nærighed.

5

9. Eftersom mit emne her har ført mig ind på samfundsmoralen, synes lejligheden at opfordre til at gå tilbage i tid og med få ord skildre vore forfædres civile og militære institutioner, hvordan de organiserede Republikken og hvor mægtig de efterlod den, og hvordan den efter en gradvis forvandling fra at være den prægtigste og bedste blev den værste og usleste.

(Oversættelse Mogens Leisner-Jensen ©1990)

Incitabant praeterea corrupti ciuitatis mores,
 quos pessima ac diuersa inter se mala, luxuria atque auaritia, uexabant.
 Res ipsa hortari uidetur,
 quoniam de moribus ciuitatis tempus admonuit,
 supra repetere ac paucis instituta maiorum domi militiaeque, 5
 quo modo rem publicam habuerint quantamque reliquerint,
 ut paulatim immutata
 ex pulcherrima atque optima
 pessima ac flagitiosissima facta sit,
 disserere. 10

3 Roms historie

3.1 Den gyldne begyndelse

Urbem Romam, sicuti ego accepi, condidere atque habuere initio Troiani, 6
 qui Aenea duce profugi sedibus incertis uagabantur,
 et cum his Aborigines, genus hominum agreste,
 sine legibus, sine imperio,
 liberum atque solutum. 15
 Hi postquam in una moenia conuenere,
 dispari genere, dissimili lingua, alius alio more uiuentes,
 incredibile memoratu est quam facile coaluerint:
 Ita breui multitudo diuersa atque uaga concordia ciuitas facta erat.

praeterea *adv.*: oven i købet
 diuersus (-us, -a, -um) *adj.*: forskellig,
 modstridende
 inter se *præp.led.*: indbyrdes
 auaritia (A) *f.1.*: havesyge
 vexo (vexāre) *1.*: ødelægger, angriber
 hortor (hortāri) *1.dep.*: opfordrer
 tempus (temporis) *n.3.*: lejlighed
 admoneo (-monui, -monitum, -monēre) *2.*:
 peger på
 supra *adv.*: ovenfor, tilbage
 paucis = paucis *verbis*
 institutum (O) *n.2.*: vedtægt, institution
 maior (majoris) *m.3.*: forfader
 domi militiaeque *lok.gen.*: hjemme og i krigen
 habeo (habui, habitum, habēre) *2.*: har,
 'indretter'
 ut *conj.*: hvordan
 paulatim *adv.*: lidt efter lidt
 flagitiosus (-us, -a, -um) *adj.*: skandaleramt
 dissēro (disserēre) *3.*: fremlægger

condidere = condiderunt
 intium (O) *n.2.*: begyndelse
 Aeneas (A) *m.2.*: Ænéas
 dux (ducis) *m.3.*: fører
 profugus (O) *m.2.*: landflygtig
 sedes (sedis) *f.3.*: bolig, opholdssted
 incertus (-us, -a, -um) *adj.*: usikker, uvis
 vagor (vagāri) *1.dep.*: strejfer om
 Aborigines (Aboriginum) *3.m.plur.*:
 oprindelige beboere
 solutus (-us, -a, -um) *adj.*: tøjlesløst
 moenia (moenium) *n.3.plur.*: bymure, by
 dispar (disparis) *adj.3.*: uens
 dissimilis (dissimilis) *adj.3.*: forskellig
 alius... aliud *pron.*: den ene... én,
 den anden... en anden
 memoro (memorāre) *1.*: husker, omtaler,
 tænker på
 quam *adv.*: hvor
 coalesco (coalui, coalitum, coalescēre) *3.*: vokser
 sammen
 breui *adv.*: kort tid
 concordia (A) *f.1.*: harmoni

3.2 Misundelse og hovmod begynder

Sed postquam res eorum ciuibus moribus agris aucta satis prospera satisque pollens uidebatur, sicuti pleraque mortalium habentur, inuidia ex opulencia orta est. Igitur reges populique finitimi bello temptare, pauci ex amicis auxilio esse: Nam ceteri metu percussi a periculis aberant.	5
At Romani domi militiaeque intenti festinare, parare, alius alium hortari, hostibus obuiam ire, libertatem patriam parentesque armis tegere. Post ubi pericula uirtute propulerant, sociis atque amicis auxilia portabant, magisque dandis quam accipiendis beneficiis amicitias parabant.	10
Imperium legitimum, nomen imperi regium habebant. delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia ualidum erat, rei publicae consultabant:	15
Hi uel aetate uel curae similitudine patres appellabantur. Post ubi regium imperium, quod initio conseruandae libertatis atque augendae rei publicae fuerat, in superbiam dominationemque se conuertit, immutato more annua imperia binosque imperatores sibi fecere:	20
Eo modo minime posse putabant per licentiam insolescere animum humanum.	

pollens (pollentis) *adj.* 3.: stærk
habeo (habere) 2.: har, forholder sig, 'går'
inuidia (A) *f.1.*: misundelse
orior (ortus sum, oriri) 3.*dep.*: opstår
igitur *adv.*: altså
tempto (temptare) 1.: forsøger mig, angriber
auxilium (O) *n.2.*: hjælp
percello (percūli, percultum, percellere) 3.:
slår ned, forskrækker
domi militiaeque *loc.gen.*: hjemme og i krig
intentus (-us, -a, -um) *adj.*: opmærksom
obuiam *adv.*: imøde
tego (texi, tectum, tegere) 3.: dækker, beskytter
propello (propulsi, propulsum, propellere) 3.:
støder tilbage
beneficium (O) *n.2.*: bistand, hjælp
paro (parare) 1.: skaffer
legitimus (-us, -a, -um) *adj.*: lovfæstet
delectus (-us, -a, -um) *adj.*: udvalgt
consulto (consultare) 1.: sørger for (med råd)
vel ... vel *konj.*: enten ... eller
aetas (aetatis) *f.3.*: alder
cura (A) *f.1.*: omsorg
similitudo (-tudinis) *f.3.*: lighed

initium (O) *n.2.*: begyndelse
superbia (A) *f.1.*: hovmod
dominatio (-tionis) *f.3.*: tyranni
me conuerto (conuertere, conuersum, conuertere) 3.:
forvandler, udvikler mig
immuto (immutare) 1.: ændrer
mos (moris) *m.3.*: skik
annuus (-us, -a, -um) *adj.*: årlig
bini *num.distr.*: to ad gangen
minime *adv.*: mindst
licentia (A) *f.1.*: frihed, tøjlesløshed
insolesco (insolescere) 3.: bliver overmodig

3.3 Den tapre lyst til at vise sig

Sed ea tempestate coepere se quisque magis extollere magisque ingenium in promptu habere.	7
Nam regibus boni quam mali suspectiores sunt, semperque iis aliena uirtus formidulosa est.	
Sed	5
ciuitas	
incredibile memoratu est	
adepta libertate quantum breui creuerit:	
Tanta cupido gloriae incesserat.	
Iam primum iuuentus,	10
simul ac belli patiens erat,	
in castris per laborem usum militiae discebat, magisque in decoris armis et militaribus equis quam in scortis atque conuiuiis libidinem habebant.	
Igitur talibus uiris non labor insolitus, non locus ullus asper aut arduus erat, non armatus hostis formidulosus:	
Virtus omnia domuerat.	15
Sed gloriae maximum certamen inter ipsos erat:	
Se quisque hostem ferire, murum ascendere, conspici, dum tale facinus faceret,	
properabat.	20
Eas diuitias, eam bonam famam magnamque nobilitatem putabant.	
Laudis auidi, pecuniae liberales erant; gloriam ingentem, diuitias honestas uolebant.	
Memorare possum,	
quibus in locis maximas hostium copias populus Romanus parua manu fuderit, quas urbes natura munitas pugnando ceperit,	25
ni ea res longius nos ab incepto traheret.	

tempestatas (-atis) *f.3.*: tidspunkt
extollo (extollere) *3.*: fremhæver
in promptu (aliquid) habeo =
    lader (noget) være synligt
formidulosus (-us, -a, -um) *adj.*: skræmmende
memoratu formen er *2. supinum*
adipiscor (adeptus sum, adipisci) *3.dep.*: får,
    opnår
cresco (crevi, cretum, crescere) *3.*: vokser
simul ac *konj.*: samtidig med at
patiens (patientis) *adj.3.*: udholdende (+ gen.)
castra (O) *n.2.flertal*: krigslejr
usus (U) *m.4.*: praksis
decorus (-us, -a, -um) *adj.*: anstændig
scortum (O) *n.2.*: prostitueret
convivium (O) *n.2.*: fest
asper, -a, -um *adj.*: ujævn
arduus (-us, -a, -um) *adj.*: stejl
domo (domui, domitum, domare) *1.*: overvinder

certamen (-inis) *n.3.*: konkurrence
ferio (ferire) *4.*: dræber
facinus (facinoris) *n.3.*: gerning, bedrift
propero (properare) *1.*: skynder mig,
    ‘er ivrig efter’
divitiae (A) *f.flertal*: rigdom
avidus (-us, -a, -um) *adj.*: begærlig (+ gen.)
liberalis *adj.3.*: gavmild (+ gen.)
memoro (memorare) *1.*: fortæller
copiae (A) *f.flertal*: tropper
manus (U) *f.4.*: hånd, gruppe (soldater)
fundo (fudi, fusum, fundere) *3.*: jager væk
ni *konj.*: hvis ikke
inceptum (O) *n.2.*: forehavende

3.5 Den højeste harmoni, begæret ganske lille

Igitur domi militiaeque boni mores colebantur;	9
concordia maxima, minima auaritia erat;	
ius bonumque apud eos non legibus magis quam natura ualebat.	
Jurgia discordias simultates cum hostibus exercebant,	
ciues cum ciuibus de uirtute certabant.	5
In suppliciis deorum magnifici, domi parci, in amicos fideles erant.	
Duabus his artibus,	
audacia	
in bello,	
ubi pax euenerat,	10
aequitate,	
seque remque publicam curabant.	
Quarum rerum ego maxima documenta haec habeo,	
quod in bello saepius uindicatum est in eos,	
qui contra imperium in hostem pugnauerant,	15
quique tardius reuocati proelio excesserant,	
quam qui signa relinquere aut pulsi loco cedere ausi erant;	
in pace uero quod beneficiis magis quam metu imperium agitabant	
et accepta iniuria ignoscere quam persequi malebant.	

colo (colui, cultum, colēre) 3.: dyrker

jus (juris) *n.3.*: ret

bonum (O) *n.2.*: det gode

valeo (valui, valēre) 2.: har styrke, gælder

jurgium (O) *n.2.*: skænderi

simultas (-tatis) *f.3.*: stridighed

exerceo (exercui, exercitum, exercēre) 2.: udøver,
"har"

certo (certāre) 1.: konkurrerer

supplicium (O) *n.2.*: offerfest

magnificus (-us, -a, -um) *adj.*: ødsel

parcus (-us, -a, -um) *adj.*: sparsommelig

audacia (A) *f.*: dristighed

evenio (eveni, eventum, evenīre) 4.: indtræffer

aequitas (-tatis) *f.3.*: rimelighed

curo (curāre) 1.: sørger for

documentum (O) *n.2.*: bevis

vindico (vindicāre) 1.: straffer,

skriker ind over for

imperium (O) *n.2.*: befaling

tardius *adv.*: temmelig sent, for sent

revoco (revocāre) 1.: kalder tilbage

excedo (excessi, excessum, excēdere) 3.: går ud,
går væk

signum (O) *n.2.*: (felt)tegn

relinquo (relinqui, relictum, relinquere) 3.:

forlader

pello (pepuli, pulsum, pellere) 3.: driver bort

cēdo (cessi, cessum, cēdere) 3.: viger

audeo (ausus sum, audere) 2.*halvdep.*: vover

agito (agitare) 1.: udøver

injuria (A) *f.1.*: krænkelser

ignosco (ignovi, ignotum, ignoscere) 3.: tilgiver

persequor (persecutus sum, persequi) 3.*dep.*:

forfølger

3.6 Fortuna begynder at rase

Sed ubi labore atque iustitia res publica creuit, reges magni bello domiti, nationes ferae et populi ingentes ui subacti, Carthago aemula imperi Romani ab stirpe interiit, cuncta maria terraeque patebant, saeuire fortuna ac miscere omnia coepit.	10 5
Qui labores, pericula, dubias atque asperas res facile tolerauerant, iis otium diuitiaeque, optanda alias, oneri miseriaeque fuere. Igitur primo pecuniae, deinde imperi cupido creuit: Ea quasi materies omnium malorum fuere. Namque auaritia fidem probitatem ceterasque artes bonas subuertit; pro his superbiam, crudelitatem, deos neglegere, omnia uenalia habere edocuit.	10
Ambitio multos mortales falsos fieri subegit, aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere, amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo aestimare, magisque uultum quam ingenium bonum habere.	15
Haec primo paulatim crescere, interdum uindicari; post ubi contagio quasi pestilentia inuasit, ciuitas immutata, imperium ex iustissimo atque optimo crudele intolerandumque factum.	20

subigo (subegi, subactum, subigĕre) 3.:
undertvinger, tvinger
aemulus (A/O) *f./m.*: konkurrent
stirps (stirpis) *f.3.*: stub, 'rod'
cuncti, -ae, -a *adj.1.-2.*: alle
mare (maris) *n.3.*: hav
pateo (patui, —, patĕre) 2.: er åben
saeuio (saevĭre) 4.: raser
misceo (miscui, mixtum, miscĕre) 2.: blander,
bringer i uorden
dubius (-us, -a, -um) *adj.*: vanskelig
opto (optāre) 1.: ønsker
alias *adv.*: til andre tider, ellers
onus (oneris) *n.3.*: byrde, besvær
miseria (A) *f.1.*: elendighed
primo... deinde *adv.*: først... derpå
materies (materiei) *f.5.*: (bygge)stof
probitas (probitatis) *f.3.*: redelighed
subverto (-verti, -versum, -vertĕre) 3.:
kaster omkuld

venalis *adj.3.*: (som er) til salg
edoceo (edocui, edoctum, edocĕre) 2.: lærer
clausus (-us, -a, -um) *adj.*: lukket inde
pectus (pectoris) *n.3.*: bryst
promptus (-us, -a, -um) *adj.*: parat
commodum (O) *n.2.*: bekvemmelighed
aestimo (aestimāre) 1.: vurderer
vultus (U) *m.2.*: ansigt
paulatim *adv.*: lidt efter lidt
vindico (vindicāre) 1.: straffer
contagio (contagionis) *f.3.*: smitte

3.7 Lucius Sulla fik dårlige resultater

Sed primo magis ambitio quam auaritia animos hominum exercebat, 11
quod tamen uitium propius uirtutem erat.

Nam gloriam honorem imperium bonus et ignauus aequae sibi exoptant;
sed ille uera uia nititur,

huic quia bonae artes desunt, 5
dolus atque fallaciis contendit.

Auaritia pecuniae studium habet,
quam nemo sapiens concupiuit:

Ea quasi uenenis malis inbuta corpus animumque uirilem effeminat,
semper infinita et insatiabilis est, neque copia neque inopia minuitur. 10

Sed postquam L. Sulla armis recepta re publica bonis initiis malos euentus habuit,
rapere omnes, trahere, domum alius, alius agros cupere,
neque modum neque modestiam uictores habere,
foeda crudeliaque in ciues facinora facere.

Huc accedebat, 15
quod L. Sulla exercitum,

quem in Asia ductauerat,
quo sibi fidum faceret,

contra morem maiorum luxuriose nimisque liberaliter habuerat.

Loca amoena, uoluptaria facile in otio feroces militum animos molliuerant: 20

Ibi primum insueuit exercitus populi Romani

amare

potare,

signa tabulas pictas uasa caelata mirari,

ea priuatim et publice rapere, 25

delubra spoliare,

sacra profanaque omnia polluere.

Igitur ii milites,

postquam uictoriam adepti sunt,

nihil relicui uictis fecere. 30

Quippe secundae res sapientium animos fatigant:

Ne illi corruptis moribus uictoriae temperarent.

exerceo (exercēre) 2.: træner, beskæftiger
propius *præp.m.akk.*: nærmere
ignauus (-us, -a, -um) *adj.*: uduelig
aeque *adv.*: lige meget, i samme grad
nitor (nixus sum, niti) 3.*dep.*: stræber
dolum (O) *n.2.*: list
fallacia (A) *f.1.*: bedrag
contendo (-tendi, -tentum, -tendēre) 3.: iler
venenum (O) *n.2.*: gift
imbutus (-us, -a, -um) *adj.*: gennemvædet
initium (O) *n.2.*: begyndelse
eventus (U) *m.4.*: udfald, resultat
modus (O) *m.2.*: mådehold
foedus (-us, -a, -um) *adj.*: afskyelig
facinus (facinoris) *n.3.*: ugerning
huc accedit (*af 'accedēre'*): hertil kommer
quo *konj.*: for at

nimis *adv.*: alt for
habeo (habēre) 2.: har, holder
loca (O) *n.2.flertal*: egne
amoenus (-us, -a, -um) *adj.*: smuk
uoluptarius (-us, -a, -um) *adj.*: behagelig
mollio (mollire) 4.: gør blød
signum (O) *n.2.*: statue
caelatus (-us, -a, -um) *adj.*: graveret
miror (mirāri) 1.*dep.*: beundrer
delubrum (O) *n.2.*: tempel
sacrum (O) *n.2.*: helligdom
profanum (O) *n.2.*: verdslig bygning
adipiscor (adeptus sum, adipisci) 3.*dep.*: får
nihil relicui facio (*af 'relicuus'*): efterlader
quippe *adv.*: nemlig
secundae res (*fem.flertal*): medgang
ne *adv.*: endnu mindre
tempero (temperāre) 1.: styrer (+ dativ)

3.8 At begå uret blev at udfolde magt

Postquam diuitiae honori esse coepere, et eas gloria imperium potentia sequebatur,	12
hebescere uirtus, paupertas probro haberi, innocentia pro maleuolentia duci coepit.	
Igitur ex diuitiis iuuentutem luxuria atque auaritia cum superbia inuasere:	
reperere consumere, sua parui pendere, aliena cupere,	
pudorem pudicitiam, diuina atque humana promiscua, nihil pensi neque moderati habere.	5
Operae pretium est,	
cum domos atque uillas cognoueris in urbium modum exaedificatas,	
uisere templa deorum,	
quae nostri maiores, religiosissimi mortales, fecere.	
Verum illi delubra deorum pietate, domos suas gloria decorabant,	10
neque uictis quicquam praeter iniuriae licentiam eripiebant.	
At hi contra, ignauissimi homines, per summum scelus omnia ea sociis adimere,	
quae fortissimi uiri uictores reliquerant:	
Proinde quasi iniuriam facere, id demum esset imperio uti.	
Nam quid ea memorem,	15
quae nisi iis,	13
qui uidere,	
nemini credibilia sunt,	
a priuatis compluribus subuersos montes, maria constrata esse?	
Quibus mihi uidentur ludibrio fuisse diuitiae:	20
Quippe quas honeste habere licebat,	
abuti per turpitudinem properabant.	
Sed libido stupri ganeae ceterique cultus non minor incesserat:	
Viri muliebria pati, mulieres pudicitiam in propatulo habere;	
uescendi causa terra marique omnia exquirere; dormire prius quam somni cupido esset;	25
non famem aut sitim, neque frigus neque lassitudinem opperiri,	
sed ea omnia luxu antecapere.	
Haec iuuentutem,	
ubi familiares opes defecerant,	
ad facinora incendebant: animus inbutus malis artibus haud facile libidinibus carebat;	30
eo profusius omnibus modis quaestui atque sumptui deditus erat.	

hebesco (hebescere) 3.: bliver slap
 probrum (O) n.2.: skam, skændsel
 duco (dux, ductum, ducere) 3.: fører,
   i passiv: anses for
 parui (genetiv) pendo (pendere) 3.: ringeagter
 promiscuus (-us, -a, -um) adj.: blandet
 nihil pensi habeo 2.: tager ikke hensyn til noget
 moderatum (O) n.2.: mådehold
 operae pretium est -: det er umagen værd
 in urbium modum -: til byers størrelse
 delubrum (O) n.2.: helligdom
 licentia (A) f.1.: mulighed
 imperio utor (usus sum, uti) 3.dep.:
   har herredømme
 subverto (-verti, -versus, -vertere) 3.: vælter
 consterno (-stravi, -stratum, -sternere) 3.:
   brolægger

ludibrium (O) n.2.: pjat, spot
 stuprum (O) n.2.: utugt
 ganea (A) f.1.: hore- og drikkebule
 cultus (U) m.4.: luksus
 muliebris adj.3.: kvindeligt
 patior (passus sum, pati) 3.dep.: tåler
 in propatulo habeo 2.: stiller offentligt frem
 vescor (-, -, vesci) 3.dep.: nyder
 antecapio (-cepi, -captum, -capere) 3.:
   fremkalder før tiden
 opes familiares *fem.flertal:* familieformuen
 careo (carui, -, carere) 2.: mangler (+ abl.)
 profusus (-us, -a, -um) adj.: ødsel
 quaestus (U) m.4.: hurtig pengeindtægt
 sumptus (U) m.4.: ødselhed